

УДК 324 (477. 87)

ББК 66.6

**ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ
ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ
(НА ПРИКЛАДІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

В. Й. Климончук

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57;
тел. +380 (0342) 596-146; e-mail: vklym64@gmail.com*

У статті розглянуто становлення партійної системи на Прикарпатті. Аналізується процес інституціоналізації багатопартійності в Україні у взаємозв'язку зі стадіями процесів суспільної трансформації. Автор концентрує увагу на створенні соціально-політичних умов для партійної структуризації місцевих представницьких органів влади, посилення відповідальності політичних партій за діяльність місцевої влади і зростання їх ролі в прийнятті та реалізації політичних рішень. Стверджується, що завдяки партійним механізмам відбувається структурування місцевих еліт, вироблення ними узгоджених стратегій поведінки. Доводиться, що під впливом комерціалізації партій ціннісно-ідеологічний фактор, без якого не можуть існувати партії в традиційному їх розумінні, втрачає своє вирішальне значення. Зазначено, що наявна система економічних відносин та ментальні особливості громадян зумовлюють процеси зростання комерціалізації виборчої діяльності.

Ключові слова: *партійна система, політична поведінка, політична еліта, політичні рішення, політичні цінності.*

Обрана тема є актуальною оскільки процеси правової інституціоналізації політичних партій в Україні розвивались досить стрімко і мали позитивний вплив на процеси політичної інституціоналізації та стимулювали розвиток плюралістичної політичної системи. Конституційне унормування компетенцій політичних партій повною мірою створювало підстави для перетворення новостворених політичних партій у повноцінних політичних акторів.

Метою даної статті є спроба охарактеризувати регіональні особливості структурування партійного простору на прикладі Івано-Франківської області.

Партійна система України, яка перебуває в процесі трансформації є важливим елементом політичної системи. Аналізуючи особливості функціонування і розвитку партійної системи загалом, варто зупинитись на еволюції партійної структури Івано-Франківської області.

За офіційними даними Головного управління юстиції в Івано-Франківській області, станом на 01 липня 2016 року зареєстровано 124 структурних утворень політичних партій. Організаційно переважна більшість партій складається з місцевих партійних організацій, які практикують організацію громадських приймалень у своїх офісах.

Аналізуючи партійну структуру Івано-Франківської області, варто зазначити, що Прикарпаття стояло у витоків партійного будівництва України. Зокрема, на Прикарпатті розпочала свою діяльність Українська християнсько-демократична партія (УХДП), яка діяла з листопада 1988 р. до червня 2003 р. Була створена 1 листопада 1988 р. у м. Долина Івано-Франківської обл. колишніми політв'язнями Петром Січко та Василем Січко як Український християнсько-демократичний фронт. Проголошення у листопаді 1988 р. програми та статуту УХДФ стало першою спробою створити в Україні політичну силу, альтернативну КПРС. 14 листопада 1988 р. Василь Січко подав статут і програму УХДФ для реєстрації Верховною Радою СРСР.

У програмі увага зверталася на необхідність скасування Ради у справах релігії при Раді Міністрів УРСР, порушувалися питання про вихід України зі складу СРСР, створення національної армії, прийняття жовто-блакитного прапора та тризуба як політичних символів, узаконовадження «Просвіти» та «Пласту». Головою ЦР УХДФ було обрано Василя Січка.

Згідно зі статутом моральною основою УХДФ було визнано Святе Писання, у якому викладені основи християнської моралі, а юридичною базою діяльності УХДФ була визнана Загальна декларація прав людини, прийнята ООН.

У жовтні 1989 р. УХДФ прийняв рішення про зміну назви на Українська християнсько-демократична партія. Чисельність партії на момент організації становила близько 2 тис. членів [5, с. 540-542].

На виборах 2002 року справдилися оприлюднені напередодні прогнози: в 6 мажоритарних округах перемогли представники «Нашої України», довівши свою незаперечну перевагу та авторитет серед виборців Івано-Франківщини. Натомість пропрезидентські політичні сили зазнали на виборах поразки.

Особливість виборів 2006 року визначалася тим, що вони вперше відбуваються на пропорційній основі. Нестабільність та недосконалість законодавчої бази щодо виборів, одночасне проведення місцевих виборів та виборів Верховної Ради України привели до серйозних труднощів щодо організації виборчого процесу, формування територіальних та діляничних виборчих комісій, діяльності засобів масової інформації.

Вибори на пропорційній основі по своїй суті є партійними і базуються на визначальній ролі політичних партій в їх проведенні. Місцеві вибори мають важливе політичне значення. На них відбувається апро-

бація муніципальної політики і кадрового потенціалу партій та їх блоків, визначаються відносини між владою та громадянами.

Зі 100 обласних партійних організацій, зареєстрованих в Івано-Франківській області, лише 24 партії та блоки претендували на членство в обласній територіальній виборчій комісії. Тільки 48 політичних партій прийняли участь у виборах до місцевих органів влади, а до обласної ради було обрано представників 12 політичних партій.

За результатами виборів, до Івано-Франківської обласної ради пройшли:

- Блок «Наша Україна» – 60 мандатів;
- «Блок Юлії Тимошенко» – 37 мандатів;
- «Український Народний Блок Костенка і Плюща» – 9 мандатів;
- Блок «Національний вибір» – 7 мандатів;
- Блок «Відродження Прикарпаття» – 5 мандатів [1, с. 48-49].

Виборча кампанія під час дострокових виборів до Верховної Ради 30 вересня 2007 року в Івано-Франківській області визначалась як загальноукраїнськими суспільно-політичними процесами так і регіональними особливостями. Ескалація політичного протистояння, посилення централізації в діяльності політичних партій, бюрократизація системи державної влади та відсутність прозорості прийняття політичних рішень, особливо в питанні підбору та розстановки персоналій на керівні посади, відсутність політичної відповідальності та правовий нігілізм посадових осіб та органів влади різних рівнів – такі загальносуспільні чинники, що визначали виборчий процес та його результати на Івано-Франківщині.

Традиційна підтримка виборцями області «помаранчевих» партій зумовила особливу увагу до формування виборчих штабів двох лідерів електоральних симпатій та конкурентів – БЮТу і блоку «Наша Україна – Народна Самооборона». Якщо Блок Юлії Тимошенко йшов на вибори в старому, хоч трохи «очищеному» складі і його виборчий штаб в області вже традиційно очолив народний депутат і голова обласної організації Партії «Батьківщина» Д. Шлемко, то у формуванні «мегаблоку» існували певні колізії. Спочатку виникли проблеми із входженням до блоку НУ-НС Конгресу українських націоналістів, який традиційно займає праву нішу в електоральному спектрі області. Коли через відомі причини лідер КУНу О. Івченко не був включений до виборчих списків НУ-НС, а народний депутат та голова Івано-Франківської обласної організації Є. Гірник отримав 91 позицію у списку [4, с. 88].

Не зважаючи на практику багатьох областей, в тому числі і Львівської, та декларації Секретаріату Президента України, виборчий штаб НУ-НС в області очолив не голова ОДА Р. Ткач, а народний депутат М. Круць. На відміну від НУ-НС та БЮТ, де штаби очолили народні депутати, штаб Партії Регіонів очолив В. Чуднов – колишній бізнесмен і

тодішній начальник управління охорони навколишнього середовища ОДА. Два народних депутати Партії Регіонів від області В. Личук (керівник виборчого штабу в області на виборах 2006 року) та І. Зварич значно знизили свій рейтинг, отримавши відповідно 195 та 224 позицію у виборчому списку. Це по суті було проявом на місцевому рівні протистояння груп Ключова та Колесникова в керівництві Партії Регіонів.

Особливість виборчої кампанії в області блоку НУ-НС пов'язана із так званою «експансією» івано-франківців на Донеччину. Заступник голови Народного союзу «Наша Україна» та народний депутат З. Шкутяк (51 позиція в списку НУ-НС) був призначений керівником виборчого штабу в Донецькій області. Внаслідок цього в Донецьку область під час виборчої кампанії було делеговано понад 3000 осіб, з них 630 залучено для роботи на виборчих дільницях. На відміну від попередніх 2006 року виборів Партія Регіонів не делегувала своїх представників на Івано-Франківщину зі Східної України, а забезпечувала потребу в членах дільничних комісій та спостерігачах за рахунок жителів регіону. Громадяни за винагороду готові були представляти будь-яку силу, в тому числі і ПР. Вибори характеризувались більш толерантним ставленням до своїх головних опонентів. На зміну пасіонарності підчас виборів Президента 2004 прийшов прагматизм та раціоналізм. Утверджується ставлення до виборчого процесу як до звичайного бізнесу і звідси мета - заробити більше грошей. Як наслідок – залучення непідготовлених і малодосвідчених людей. Партійні організації, не зважаючи на декларовану кількість активних партійців, не змогли забезпечити кадрами таку акцію, переважали безпартійні громадяни.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика результатів виборів до Верховної Ради України у 2006-2007 рр.

	2006	2007
Активність виборців	71,9%	66%
НУ-НС	45,06%	36,78%
БЮТ	30,39%	50,67%
ВО Свобода	1,28%	3,41%
ПР	1,94%	2,95%

В абсолютних цифрах кількість голосів відданих на підтримку НУ-НС зменшилась на 71 122, а на підтримку БЮТу зросла на 154 775. Але якщо додати кількість голосів відданих на виборах 2006 року за Блок «Костенка-Плюща», партії якого ввійшли до НУ-НС (43 433 голоси) і голоси віддані за блок ПРП-ПОРА, який по суті влився до БЮТу (26 459 голосів), то фактично в абсолютних значеннях відбувся перехід голосів в межах «помаранчевого» табору. Проявилось збільшення під-

тримки ПР на 8 тисяч голосів, зростання толерантності в ставленні неї на основі позиції «всі партії однакові». В цей же час можна констатувати поразку крайнє правих сил, представлених ВО «Свобода». При одних із найбільших затрат на виборчу кампанію в області, постійну присутність в інформаційному просторі та на зовнішній рекламі – приріст у 2,2% (16 526 голосів) може розглядатись як повний провал. Причина, на нашу думку, криється в тому, що електорат виявився не схильним до сприйняття радикальних гасел. Крім того вербальний, а не діяльнісний радикалізм ВО «Свобода» досить скептично сприймався більшістю виборців. Значні сумніви були пов'язані із джерелами такого потужного фінансування виборчої кампанії. Найбільш суттєвим підсумком дострокових виборів до Верховної Ради 30 вересня 2006 року є зниження електоральної активності з 71,9% до 66%. Тобто за один рік, що пройшов від виборів до Верховної Ради України 2006 року, рівень активності виборців впав майже на 6%. Посилення абсентеїзму серед виборців області є наслідком розчарування у здатності впливати на результати в зв'язку із голосуванням за закритими виборчими списками, відсутністю політичної відповідальності партій та партійних блоків, що перемогли на виборах. У значній кількості громадян утверджується ставлення до виборів як до банального бізнесу. Якщо не можна вплинути на результати виборів та тих кого обрали, то треба постаратись отримати матеріальний зиск із самої виборчої кампанії. Втрачається цінність інституту виборів, як одного із визначальних у демократичного суспільстві. Якщо умовно виділити раціональний, емоційний та традиціоналістський тип мотивів голосування, то в Івано-Франківській області електоральний вибір носив більше емоційний характер. Він визначався рівнем незадоволеності реальним станом речей, нереалізованими соціальними очікуваннями, прихильністю до національно-демократичних орієнтацій та вірою в тих чи інших лідерів, яким властиві харизматичні чи псевдохаризматичні якості [4, с. 89-90].

На загал перебіг виборчої кампанії характеризувався прогнозованістю результатів стосовно лідерів електоральних симпатій населення області. Інтрига полягала в тому, на скільки більше голосів здобуде БЮТ і чи зможе реалізувати свій амбіційний план проходження до Верховної Ради ВО «Свобода», отримавши за декларацією О. Тягнибока 15% голосів населення Західної України. Результати голосування в Івано-Франківській області показали стабільну підтримку виборцями «помаранчевих» партій, тільки зараз голоси перейшли від Нашої України до БЮТу.

На виборах депутатів місцевих і сільських рад, селищних і міських голів, які відбулися 31 жовтня 2010 р. за змішаною пропорційно-мажоритарною виборчою системою, до обласної ради було обрано 114 депутатів з-поміж 1 тисячі 137 кандидатів, запропонованих від 36 обласних організацій політичних партій.

За партійними списками на 57 місць претендував 601 кандидат. За інші 57 мандатів змагалися в мажоритарних округах 537 кандидатів. Івано-Франківська обласна ТВК визнала (по багатомандатному округу) переможцями 9 партій на виборах, які подолали 3%-й бар'єр: ВО «Свобода» – 16,46% (13 депутатів); ВО «Батьківщина» – 14,49% (11); «Фронт змін» – 12,98% (10); «Наша Україна» – 7,59% (6); Партія регіонів – 8,19% (6); «Українська партія» – 3,68% (3); «УНП» – 4,15% (3); «Народний Рух України» – 3,49% (3); «УДАР» Віталія Кличка – 3,40% (2) [6]. У мажоритарних округах перемогли 11 партій, а саме: «Народна Партія» (9 депутатів), «Наша Україна» (9), «Українська партія» (9), «Відродження» (5), Партія регіонів (5), ВО «Свобода» (5), ВО «Батьківщина» (5), УРП «Собор» (4), «Фронт Змін» (3), УНП (2), «За Україну!» (1).

В Івано-Франківську міську раду на 60 депутатських мандатів претендувало 1198 кандидатів від політичних партій. З них 600 мажоритарників і 598 – за списками 41 партії. Проте більшість балотувалася як і в багатомандатних, так і одномандатних виборчих округах. Вибори виграла ВО «Свобода», привівши до міської ради 34 депутатів (10 – по багатомандатному і 24 – по мажоритарних округах), мандати також отримали «Фронт Змін» – 9, «Батьківщина» – 5, Партія регіонів – 4, «Третя Сила» – 3, «УДАР» – 2, «Наша Україна» – 2, «Собор» – 1.

Результати виборів у районах помітно відрізняються від ситуації в обласному центрі, в якому перемогу отримала ВО «Свобода», здатна самотужки сформувати більшість у Івано-Франківській міській раді. Жителі райцентрів, міст, сіл і селищ Прикарпаття у своєму політичному виборі керувалися не стільки програмною ідеологією чи партійною належністю кандидатів, скільки їхніми особистими якостями. Тому до складу деяких районних рад потрапило від 10, як у Калуську, до 18, як у Косівську, партій найрізноманітнішого політичного спектра.

Отже, з 1230 депутатів 14 районних рад і 5 рад міст обласного значення (Івано-Франківськ, Болехів, Калуш, Коломия, Яремче) найбільше мандатів здобули «Батьківщина» – 191, «Наша Україна» – 190, «Свобода» – 163, «Фронт Змін» – 158. Поява нових політичних сил – «Свободи» та «Фронту Змін» – підкреслює стрімку втрату електорату партіями «Батьківщина» та «Наша Україна», який тепер вагається у виборі між радикальними та поміркованими політичними силами.

Підводячи підсумок, зазначимо, що політичні партії на Прикарпатті є слабкими, а їх вплив на політичний процес – мінімальний. Проте завдяки партійним механізмам відбувається структурування місцевих еліт, вироблення ними узгоджених стратегій поведінки, кристалізація інтересів різних груп. Під впливом комерціалізації партій ціннісно-ідеологічний фактор, без якого не можуть існувати партії в традиційному їх розумінні, втрачає своє вирішальне значення, а тому ми скоріше маємо справу з імітацією партійності, ніж із реальною партійною системою.

Парламентські вибори 2012 року, отримавши мажоритарну складову, сприяли безпрецедентному поширенню спроб безпосередньої купівлі голосів виборців. Це стало чи не найхарактернішою рисою виборчих кампаній у мажоритарних округах по всій країні. Використовувалися найрізноманітніші способи – від продуктових наборів до виплати певних грошових сум. Такі процеси в Івано-Франківській області мали певні особливості, зумовлені географічним розташуванням та релігійно-культурними характеристиками. Близьке розміщення гірськолижного курорту «Буковель» дало можливість кандидату у народні депутати України по виборчому округу № 83 О. Шевченку, який є директором цього закладу, організувати туди безплатні екскурсії виборців. За період виборчої кампанії курорт відвідало 40 тисяч жителів м. Івано-Франківська (близько 30% від усієї кількості виборців округу). При чому відбиралися на поїздку люди за паспортом на основі даних реєстрації та віку. Спроби опосередкованого підкупу виборців здійснювалися через ремонт доріг, дворів, шкіл, покращення матеріальної бази закладів освіти, охорони здоров'я та культури.

Роль церкви в суспільному житті регіону зумовила активну діяльність кандидатів у депутати з метою отримання підтримки з боку священнослужителів. Кандидати масово надавали фінансові та матеріальні ресурси для храмів. Хоча верховні церковні ієрархи проголошували принцип аполітичності та свободи вибору, окремі пастирі висловлювали активну підтримку тому чи іншому кандидату. Парадоксом стало те, що в деяких виборчих округах області священники УГКЦ підтримували кандидатів у народні депутати від Партії регіонів.

Діяльність, спрямована на прямий або опосередкований підкуп виборця, реалізовувала економічну модель впливу на електоральні переваги громадян. Економічні детермінанти виборчої поведінки проявляються у двох аспектах: підтримка того кандидата чи політичної сили, передвиборчі програми яких відповідають економічним інтересам виборців, і прагнення отримати економічний ефект уже протягом самої виборчої кампанії.

Парламентські вибори 2012 року назвали найбруднішими за всю історію, хоча дехто пригадує лихі 90-ті роки, коли виборча кампанія перебувала під пильним наглядом криміналітету. В будь-якому разі дані вибори можна назвати найгіршими в XXI столітті. Після восьми років демократизації, яка почалась після помаранчевого Майдану, українці відвикли від масованого використання «чорних» технологій, але повернення у минуле все ж відбулося. Підкуп виборців, «каруселі», голосування на дому та масове вкидання бюлетенів під час підрахунку голосів – ось основні порушення, які зафіксували спостерігачі. Якщо додати до цього активне використання адміністративного ресурсу і відверте залякування виборців у більшості областей, то картина вимальовується нерадїсна – недільне голосування важко назвати демократичним. На-

пругу виборів витримали не всі: ЗМі повідомляють про сім фактів смертей на виборчих дільницях, причому два летальні випадки сталися на Прикарпатті, крім того, кілька десятків членів ДВК госпіталізовано із серцевими нападами [2, с. 359-360].

Ще однією новацією дня голосування стали потужні хакерські атаки на сайти опозиційних партій та їх лідерів, а також організацій, які планували повідомляти про порушення і проводити альтернативний підрахунок голосів. Очевидно, замовники цих атак ставили за мету сформувати біле інформаційне тло навколо виборів і створити у громадян ілюзію, що вибори відбуваються чесно і без порушень. Однак користувачі інтернету активно використали соціальні мережі, де в режимі реального часу викладали відеодокази порушень.

Перед виборами соціологи відмічали значну кількість людей, які відмовлялись іти на вибори. На Прикарпатті до виборчих дільниць завітали 61,86% виборців. На цих виборах прикарпатці підтримали передусім опозиційні політичні сили – «Батьківщину» та «Свободу». За результатами голосування «Батьківщина» перемогла у чотирьох округах (№84, №85, №88, №89), набравши 39,89% голосів. ВО «Свобода» лідирувала у трьох виборчих округах (№83, №86, №87), набираючи 33,25% голосів. Третє місце за партією УДАР – 14,09%, четверте – у Партії регіонів – 5,23%.

Не може не вражати на цих виборчих перегонях феномен всеукраїнського об'єднання «Свобода», яке не те що впевнено переступило п'ятивідсотковий виборчий бар'єр, а й виявилось лідером виборчих перегонів, обійшовши на 2% безсумнівного фаворита попередніх двох парламентських кампаній – «Батьківщину», до складу якого ввійшли декілька інших опозиційних до нинішнього владного режиму політичних сил.

За результатами виборів Івано-Франківщина в парламенті була представлена 16 депутатами. За списком ВО «Батьківщина» мандати отримали Дмитро Шлемко та Володимир Шкварилук, тодішні депутати Андрій Шевченко та Руслан Князевич. У мажоритарних округах від «Батьківщини» перемогли Володимир Купчак, Ольга Сікора, Анатолій Дирів та Василь Гладій. Значне представництво мала і ВО «Свобода», яке делегує артиста Богдана Бенюка, депутатів Івано-Франківської обласної ради Ігоря Янківа та Руслана Зелика, секретаря Івано-Франківської міської ради Руслана Марцінків. У мажоритарному окрузі №83 переміг «свободівець» голова обласної ради Олександр Сич. За партійним списком «УДАРу» пройшов до парламенту депутат обласної ради Роман Чернега. Окрім партійних представників, Івано-Франківську область представляли і «самовисуванці» – Олесь Доній та Юрій Дерев'яно.

Позачергові вибори народних депутатів України 2014 року проводилися в особливо складних політичних, безпекових та економічних

умовах. На Івано-Франківщині лідером виборчих перегонів став «Народний фронт» – 37,48%, на другому місці за кількістю відданих голосів опинився «Блок Петра Порошенка» – 18,25%, значною підтримкою заручилася «Самопоміч» – 14,69%, ВО «Свобода» отримала тільки 8,18% голосів виборців. Проте «Громадянська позиція» (2,58%), Радикальна партія Олега Ляшка (4,85%) та Опозиційний блок (0,54%) не подолали на Прикарпатті п'ятивідсоткового бар'єра.

До Івано-Франківської обласної ради на місцевих виборах 2015 року 5% бар'єр подолали шість політичних партій. Серед них: БПП «Солідарність» – 21,81% (23 мандати), ВО «Батьківщина» – 16,62% (18 мандатів), ВО «Свобода» – 14,94% (16 мандатів) «УКРОП» – 10,9% (12 мандатів), «Самопоміч» – 7,41% (8 мандатів), «Воля» – 6,61% (7 мандатів).

Аналіз становлення партійної системи на Прикарпатті свідчить про те, що створені всі соціально-політичні умови для партійної структуризації місцевих представницьких органів, посилення відповідальності політичних партій за діяльність місцевої влади і зростання їх ролі в прийнятті та реалізації політичних рішень. По суті, оцінка діяльності політичних партій відбувалася на двох рівнях: загальнодержавному та місцевому. Проте, в процесі виборів відбулось посилення централізації партійних структур, саме центральні органи більшості партій відігравали визначальну роль не тільки у формуванні виборчих списків, але і в способах та характері передвиборчої пропаганди.

Завдяки партійним механізмам відбувається структурування місцевих еліт, вироблення ними узгоджених стратегій поведінки, кристалізація інтересів різних груп. Під впливом комерціалізації партій ціннісно-ідеологічний фактор, без якого не можуть існувати партії в традиційному їх розумінні, втрачає своє вирішальне значення, а тому ми скоріше маємо справу з імітацією партійності, ніж із реальною партійною системою.

Політичний аналіз виборів на Прикарпатті показує, що наявна система економічних відносин та ментальні особливості громадян зумовлюють процеси зростання комерціалізації виборчої діяльності. Економічна складова виступає однією з визначальних характеристик поведінки політичних агентів. У процесі виборчої кампанії політичний капітал стає співвідносним із реальними фінансовими ресурсами. Проте реалізація стратегічних економічних інтересів виборців можлива лише за умови свідомого і відповідального вибору в контексті інституційного індивідуалізму.

Література

1. Івано-Франківщина у виборах-2006: регіональний вимір / В. Марчук, І. Доцяк, В. Климончук, І. Цепенда, М. Москалюк, О. Білоус; Кол. монографія. – Івано-Франківськ: Лік, 2007. – 108 с.

2. Парламентські вибори 2012 року в Україні. Наукові дослідження. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 364 с.
3. Партійна система сучасної України: еволюція, тенденції та перспективи розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 24-25 листопада 2011 р. – К.: ІПіЕНД 2012. – 588 с.
4. Регіональний вимір політичного процесу в Україні у 2007 році: Матеріали міжрегіональної науково-практичної конференції (Львів, 10 листопада 2007 року) / Укл. А.С. Романюк, Скочиляс Л.С., Шиманова О.В. – Львів: Генеза, 2007. – 132 с.
5. Українська багатопартійність: політичні партії, виборчі блоки, У 41 лідери (кінець 1980-х – початок 2012 рр.). Енциклопедичний довідник / За ред. М. Кармазіної. – К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. – С. 540-542.

Стаття надійшла до редакційної колегії 30.09.2016 р.

*Рекомендовано до друку д.політ.н., професором **Бурдяк В. І.** (Чернівці),
д.політ.н., професором **Наумкіною С. М.** (Одеса)*

FEATURES INSTITUTIONALIZATION OF POLITICAL PARTIES IN UKRAINE (ON THE EXAMPLE IVANO-FRANKIVSK OBLAST)

V. Y. Klymonchuk

*Vasyl Stefanyk Precarpathian National University;
76025, Ivano-Frankivsk, Shevchenka St. 57,
ph. +380 (342) 596-146; e-mail: vklym64@gmail.com*

In the article, becoming of the party system is considered on Prykarpattia. The process of institutionalization of multi-party is analysed in Ukraine in intercommunication with the stages of processes of public transformation. An author pays attention on creation of socio-political terms for party structuring of local representative authorities, strengthening of responsibility of political parties for activity of local-authority and increase of their role in an acceptance and realization of political decisions. It becomes firmly established that due to party mechanisms there is structuring of local elites, making by them the concerted strategies of behavior. It will be that under act of commercialization of parties a valued-ideological factor without that there can not be parties in their traditional understanding loses his decision value. It is marked that the present system of economic relations and mental features of citizens predetermine the processes of increase of commercialization of electoral activity.

Key words: *party system, political behavior, political elite, political decisions, political values.*